

אדר תשע"ט

בס"ד

השיעור מוקדש לעילוי נשמת מנחם אביצור בן יהודה אריה ז"ל

הפלת הפור וגזרת המן ומה יודע המלך על הגזרה

למגילת אסתר (על פי שיעורים של פרופ' יונתן גרוסמן)

11. שני ראשי השנה, הבבלי והישראלי:

ראש השנה הישראלי	ראש השנה הבבלי
בתשרי	בניסן
הכהן נכנס לקדש הקדשים	המלך נכנס לקדש הקדשים
הכהן מוריד את בגדי הכהונה (שהם 'בגדי המלכות' שלו) ונכנס עם בגדי לבן	המלך מוריד מעליו את סממני המלכות (שרביט, טבעת, כתר וכד')
דברי הכהן: "אנא השם עוויתי, פשעתי, חטאתי לפניך אני וביתי. אנא השם, כפר נא לעוונות ולפשעים ולחטאים שעוויתי ושפשעתי ושחטאתי לפניך אני וביתי..."	דברי המלך: לא חטאתי, הוי אדון הארצות, לא התרשלתי במילוי חובות לאלוהותך הגדולה, לא הרסתי את בבל, לא פקדתי על חורבנה, לא פגעתי ב- <i>Esagila</i> , לא שכחתי את פולחנותיה, לא הכיתי לחיו של איש מבניה בעלי הזכויות המקודשות ולא השפלתי אותם."
הפלת גורל על השעירים	הפלת גורלות לידע מה צופנת השנה

12. פרופ גרוסמן:

שני ראשי שנה ושתי כניסות לפני ולפנים; שני ראשי שנה ושני ויודיים; שני ראשי שנה, ושני גורלות - זה הבבלי וזה הישראלי, ומה גדול המרחק ביניהם. ראש השנה הבבלי מאופיין בהמלכתו החדשה של המלך. ככזה ניצב הוא מול אלוהותו, מצהיר שחלילה הוא לא פשע, ומקבל הסמכה והסכמה לשנה נוספת של מלוכה. לרגל המאורע, רשאים בני האדם לראות את צפונות

1. אסתר ג', ו:

"ויבז בעיניו לשלח יד במרדכי לבדו כי הגידו לו את עם מרדכי. ויבקש המן להשמיד את כל היהודים אשר בכל מלכות אחשורוש עם מרדכי"

2. אסתר ג', ד:

"כי הגיד להם אשר הוא יהודי"

3. אסתר ט', כו:

"על כן קראו לימים האלה פורים על שם הפור על כן על כל דברי האגרת הזאת"

4. אסתר ג', ז:

"בחדש הראשון הוא חדש ניסן בשנת שתיים עשרה למלך אחשורוש הפיל פור הוא הגורל לפני המן מיום ליום ומחדש לחדש שנים עשר הוא חדש אדר"

5. אסתר ב', ה:

"איש יהודי היה בשושן הבירה ושמו מרדכי בן יאיר בן שמעי בן קיש איש ימיני"

6. שמ"א י"ד ט-יב:

"אם כה יאמרו אלינו דמו עד הגיענו אליכם ועמדנו תחתינו ולא נעלה אליהם. ואם כה יאמרו עלו עלינו ועלינו כי נתנם ה' בידנו וזה לנו האות"

7. שמ"א כ"ח ו:

"שאל שאול בה' ולא ענהו ה' גם בחלמות גם באורים גם בנביאים"

8. שמ"א י"ד ג:

"ואחיה בן אֶחְטוּב... נשא אפוד והעם לא ידע כי הלך יונתן"

9. פרופ גרוסמן:

מגילת אסתר היא מגילתה של גלות, ולכן, זה לא מפתיע למצוא בה עולם זה של הפלת פורים וגורלות, אלא שמרדכי ניצב בניגוד גמור לאבותיו, ולסביבתו. דווקא מרדכי שמזרע רחל ובנימין, ניצב מול פורו של המן וקורא צום ותענית!

10. ויקרא ט"ז ח:

"ונתן אהרן על שני השעירים גרלות גורל אחד לה' וגורל אחד לעזאזל"

19. פרופ גרוסמן :
 אם בקריאה ראשונה של המגילה ניתן לחשוב כי 'סיפור חולין' לפנינו, וכי הפלת הפור אינה אלא מאורע משני, הרי מתברר כי מלחמת תרבות רמוזה מבעד לאופן קביעת יום הגזירה, וראוי החג להיקרא דווקא על שם פור המן שהיפך אותו ה'.

20. אסתר ג' ח-ט :

"וַיֹּאמֶר הַמֶּן לְמֶלֶךְ אַחֲשֵׁרוֹשׁ יִשְׁנֶנּוּ עִם אֶחָד מִפְּזֵר וּמִפְּרָד בֵּין הָעַמִּים בְּכָל מְדִינֹת מְלָכוֹתָי וְדַתִּיהֶם שְׁנוֹת מִכָּל עַם וְאֵת דַּתִּי הַמֶּלֶךְ אֵינֶם עוֹשִׂים וְלִמְלָךְ אֵין שׁוֹה לְהַנִּיחֶם. אִם עַל הַמֶּלֶךְ טוֹב יִכְתֹּב לְאַבְדָּם וְעֲשֶׂרֶת אֲלָפִים כָּפָר כֶּסֶף אֲשָׁקוּל עַל יְדֵי עֲשֵׂי הַמְּלָאכָה לְהַבִּיא אֶל גַּנְזֵי הַמֶּלֶךְ"

21. אסתר ד' ז-ח :

"וַיִּגְדֹּל לוֹ מֶרְדֳּכָי (א) אֵת כָּל אֲשֶׁר קָרְהוּ (ב) וְאֵת פְּרִשְׁתֵּי הַכֶּסֶף אֲשֶׁר אָמַר הַמֶּן לְשָׁקוּל עַל גַּנְזֵי הַמֶּלֶךְ בִּיהוּדִים [קרי: בִּיהוּדִים] לְאַבְדָּם. (ג) וְאֵת פִּתְשָׁן כְּתָב הַדַּת אֲשֶׁר נָתַן בְּשׁוֹשָׁן לְהַשְׁמִידם נָתַן לוֹ לְהַרְאוֹת אֵת אֲסֹתֵר וּלְהַגִּיד לָהּ (ובקשתו) - וּלְצִוּוֹת עָלֶיהָ לְבֹא אֶל הַמֶּלֶךְ לְהַתְחַנֵּן לוֹ וּלְבַקֵּשׁ מִלְּפָנָיו עַל עַמָּה."

22. אסתר ד' ג :

"ובכל מדינה ומדינה מקום אשר דבר המלך ודתו מגיע אבל גדול ליהודים וצום ובכי ומספד שק ואפר יצע לרבים"

23. אסתר ד' א-ב :

"ומרדכי ידע את כל אשר נעשה ויקרע מרדכי את בגדיו וילבש שק ואפר ויצא בתוך העיר ויזעק ויזעק זעקה גדולה ומרה. ויבוא עד לפני שער המלך כי אין לבוא אל שער המלך בלבוש שק"

24. תרגום יונתן (אסתר ז', ה) :

"ואמר מלכא אחשורוש ואמר לאסתר מלכתא: מן הוא דין ובאידין אתר הוא גברא חציפא וחיבא ומרודא די אמלכנייה לבביה למעבד כדין"

25. אסתר ז' ה :

"ויואמר המלך אחשורוש ויאמר לאסתר המלכה"

26. ראב"ע :

"ויואמר המלך אחשורוש ויאמר' - פעמיים, להורות שהמלך כעס מיד ומרוב כעסו אמר במהירות מי הוא זה"

27. אסתר ז', ז :

"והמלך קם בחמתו ממשטה היין אל גנת הביתן"

28. אסתר ז' ח :

"וירא המן כי כלתה אליו הרעה מאת המלך"

29. בבלי, מגילה, דף ט"ז ע"ב :

"איש צר ואויב המן הרע הזה' - אמר רבי אלעזר מלמד שהיתה מחווה כלפי אחשורוש ובא מלאך וסטר ידה כלפי המן"

העמיד, ולגלות את הימים המזומנים לכל מאורע ומאורע, לגלות את תכונות הזמן שלא ניתן שוב לשינוי. לעומת זאת, בראש השנה הישראלי, מומלך מלך מלכי המלכים (א' תשרי). כחלק מציון ראשית השנה, מכפרים על מקדשו של האל ועל נתיניו כולם. כאן, מתוודה הכהן על פשעיו וחטאותיו, כדי שאלו יוכלו להיסלח. על פי מעשיו, הדתיים והמוסריים של היהודי - ייקבע גזר דינו, אך גם הוא אינו סופי ותמיד יכול הוא לשוב עד ה' אלוהיו.

אל מול ראש שנה דטרמיניסטי, מציב העם הישראלי ראש שנה מוסרי! גורלו של המן אפוף במשתאות, הן בחגיגות ראש השנה כפי שהיו נהוגות בעולם הבבלי, והן בתוצאת הפור הספציפי של מגילתו - "והמלך והמן ישבו לשותות". בניגוד גמור לכך, מופל הפור היהודי ביום צום, ביום של עינוי נפש.

13. במדבר כ"ו נג-נו :

"לאלה תחלק הארץ בנחלה במספר שמות. לרב תרבה נחלתו ולמעט תמעט נחלתו איש לפי פקדיו יתן נחלתו. אך בגורל יחלק את הארץ לשמות מטות אבתם ינחלו. על פי הגורל תחלק נחלתו בין רב למעט"

14. במדבר ל"ו א-ד :

"ויקרב ראשי האבות למשפחת בני גלעד בן מכיר בן מנשה ממשפחת בני יוסף וידברו לפני משה ולפני הנשאים ראשי אבות לבני ישראל. ויאמרו את אדני צוה ה' לתת את הארץ בנחלה בגורל לבני ישראל ואדני צוה בה' לתת את נחלת צלפחד אחינו לבנתיו. והיו לאחד מבני שבטי בני ישראל לנשים ונגרעה נחלתן מנחלת אבתינו ונוסף על נחלת המטה אשר תהינה להם ומגורל נחלתנו יגרע"

15. יהושע י"ח ח-ט :

"ויצו יהושע את ההלכים לכתב את הארץ לאמר לכו והתהלכו בארץ וכתבו אותה ושובו אלי ופה אשליך לכם גורל לפני ה' בשלה. וילכו האנשים ויעברו בארץ... ויבאו אל יהושע אל המחנה שלה. וישלך להם יהושע גורל בשלה לפני ה' ויחלק שם יהושע את הארץ לבני ישראל כמחלקתם"

16. יהושע י"ט נא :

"אלה הנחלת אשר נחלו אלעזר הכהן ויהושע בן נון וראשי האבות למטות בני ישראל בגורל בשלה לפני ה' פתח אהל מועד"

17. ויקרא ט"ז ז-י :

"ולקח את שני השעיר והעמיד אתם לפני ה' פתח אהל מועד... והשעיר אשר עלה עליו הגורל לעזאזל יעמד חי לפני ה' לכפר עליו"

18. אסתר ג' ז :

"הפיל פור הוא הגורל לפני המן מיום ליום ומחדש לחדש שנים עשר הוא חדש אדר"